

מחווון תשובות לשאלון אזרחות לעולים חדשים, מס' 34202, קיץ תש"ע

הנחיות כלליות:

- * במחווון זה כתובות בקיצור תשובות על שאלות המבחן והנחיות למתן הציון.
- * במחווון מוצגים רכיבי התשובה העיקריים. אם התלמיד כלל בתשובתו רכיב שאינו כלול במחווון, על המעריך לבדוק אם הוא נכון, על פי ספרי הלימוד ובהתייעצות עם מעריך בכיר.
- * במתן הציון יש להימנע מהשפעות שנובעות מכתב היד, מסגנון הכתיבה ומאורך התשובה. יש להעריך רק את מה שנדרש בשאלה, ולא יותר מכך.
- * קו אלכסון ⑦ מסמן תשובה חלופית (זו או זו מתקבלת באותה מידה). חלקי תשובה המובאים בסוגריים אינם הכרחיים לקבלת ניקוד מלא.
- * ההנחיות במחווון מנוסחות בלשון זכר, ומכוונות למעריכות ולמעריכים כאחד.

פרק ראשון

הנבחן צריך לענות על שתיים מהשאלות 1-3.

1. מדינת ישראל כמדינה יהודית

א. נימוקים לזכות של העם היהודי על ארץ-ישראל:

שני נימוקים – 40%+60%

- לעם היהודי היו חיים לאומיים עצמאיים בארץ-ישראל לפני הגלות.
- היהודים שמרו על הקשר הרוחני עם ארץ-ישראל בכל שנות הגלות.
- העלייה וההעפלה של יהודים לארץ-ישראל מבטאות את הקשר של היהודים לארץ.
- הקמת התנועה הציונית היא ביטוי לשאיפת העם היהודי לריבונות בארץ-ישראל.
- הצהרת בלפור הכירה בזכות של העם היהודי לבית לאומי בארץ-ישראל.
- עצרת האו"ם החליטה על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל (בכ"ט בנובמבר 1947).
- השואה הוכיחה את הצורך במדינה יהודית ריבונית בארץ-ישראל.

ב. כיצד ההמנון של מדינת ישראל מבטא את האופי היהודי של המדינה:

הסבר אחד – 100%

- שם/מילות ההמנון מבטאים את התקווה של היהודים לחזור לארץ-ישראל / את הקשר שבין עם ישראל לארצו.
- שם/מילות ההמנון מבטאים את התקווה של היהודים לחיות כעם חופשי ועצמאי בארץ-ישראל.
- בהמנון נאמר שארצם של היהודים היא ארץ-ישראל.

ג. דרכים שבאמצעותן יהודי התפוצות שומרים על קשר עם מדינת ישראל:

ציון שלוש דרכים – 30%+30%+40%

- סיוע כלכלי: תרומות, הלוואות והשקעות בישראל.
- תמיכה פוליטית בישראל והשפעה על מדיניות הממשלות במדינותיהם לטובת ישראל.
- פעילות במוסדות ציוניים.
- גילויי הזדהות עם ישראל (עצרות עם, הפגנות וכד').
- ביקור תיירים יהודים בישראל.

2. הכנסת

א. כיצד הכנסת ממלאת את תפקידיה בכינון הממשלה וכאספת נציגים:

שני הסברים – 40%+60%

בכינון הממשלה: הממשלה בישראל מכהנת מכוח אמון הכנסת / זקוקה לאמון הכנסת כדי לפעול.
כאספת נציגים: חברי הכנסת מייצגים בכנסת את העמדות ואת האינטרסים של הקבוצות השונות בחברה.

ב. דרכים שבהן הכנסת מבקרת את פעילות הממשלה ומפקחת עליה:

הסבר שתי דרכים – 40%+60%

הצעה לסדר היום: חברי הכנסת יכולים לפנות ליושב ראש הכנסת בהצעה לקיים דיון במליאה על פעולות שונות של הממשלה.
הבעת אי-אמון: כל סיעה בכנסת יכולה להביע אי-אמון בממשלה.
שאילתה: שאלה שחבר כנסת מפנה לשר או לשרים על פעילות המשרדים שלהם.
דיון בהודעות הממשלה: הכנסת דנה בהודעות של הממשלה על מדיניות שהיא נוקטת.
חוק תקציב המדינה: הממשלה חייבת לקבל את אישור הכנסת לתקציב שהיא מציעה.
פיקוח על חקיקת משנה: חקיקת משנה של שרי הממשלה זקוקה לאישור ועדת הכנסת העוסקת בנושא.
ועדת חקירה פרלמנטרית: הכנסת רשאית למנות ועדת חקירה כדי לקבל מידע על פעילות הממשלה בעניינים שהיא רואה בהם חשיבות לאומית מיוחדת.

ג. תפקידים של יושב ראש הכנסת:

ציון שתי דרכים – 40%+60%

- ניהול עבודת הכנסת.
- ייצוג הכנסת כלפי חוץ.
- שמירה על כבוד הכנסת.
- אחריות על קיום תקנון הכנסת.
- קביעת סדר הישיבות / סדר היום של ישיבות הכנסת.
- ניהול ישיבות הכנסת.
- הצגת נושאים להצבעה, וקביעת תוצאות ההצבעה.
- אחריות לשמירה על חסינות חברי הכנסת / משכן הכנסת.
- אחריות לעבודה התקינה של עובדי הכנסת.
- מילוי מקום נשיא המדינה.

3. אזרחות ושבות

א. השיטות המקובלות בעולם להענקת אזרחות:

ציון שני עקרונות – 20%+20%
הסבר עקרון הדם – 20%+20%
הסבר עקרון הקרקע – 20%

עקרון הדם: – הענקת אזרחות למי שנולד להורים שהם אזרחי המדינה (גם אם הילד לא נולד באותה מדינה).

– הענקת אזרחות למי שמשתייך ללאום שהשייכים לו זכאים לאזרחות באותה מדינה.

עקרון הקרקע: הענקת אזרחות למי שנולד במדינה מסוימת, בלי קשר לאזרחות של הוריו או להשתייכותו הלאומית.

ב. המטרה של חוק השבות:

הסבר אחד – 100%

– לבטא את היותה של ישראל מדינת העם היהודי.

– להבטיח שבמדינת ישראל יהיה רוב יהודי / להגשים את זכותו של העם היהודי למדינה משלו בארץ-ישראל.

ג. העמדות בוויכוח בעניין "מיהו יהודי":

הסבר שתי עמדות – 40%+60%

יש הטוענים שרק מי שנולד לאם יהודייה או התגייר הוא יהודי, ולעומתם יש הטוענים שגם מי שמגדיר את עצמו יהודי או שרק אביו יהודי, הוא יהודי.

או:

יש הטוענים שרק מי שנולד לאם יהודייה או התגייר כהלכה הוא יהודי, ולעומתם יש הטוענים שגם מי שהתגייר בגיור שאינו אורתודוקסי הוא יהודי.

פרק שני

על הנבחן לענות על שלושה משהשאלות 4-8.

4. עקרון הפלורליזם:

הסבר – 60%

קיום של קבוצות שונות, שיש להן השקפת עולם שונה / ערכים/אינטרסים שונים, ומתן הצדקה לריבוי ולשונות.

ביטויים של הפלורליזם במדינה דמוקרטית:

ביטוי אחד – 40%

– קיום מוסדות וארגונים רבים הפועלים בתחומים שונים.

– קיום מפלגות שונות המתחרות על השלטון.

הערה למעריך: יש לתת את מלוא הניקוד לתשובה המביאה דוגמה לביטוי של פלורליזם מתחום מסוים.

5. מדוע יש צורך בשלטון מקומי:

שני הסברים – 40%+60%

– השלטון המקומי מאפשר לאזרחים לנהל את ענייניהם בצורה המתאימה ביותר לצורכיהם.

– התרחבות השירותים שהמדינה נותנת מחייבת את הממשלה להעביר חלק מהם לגופים מקומיים.

– השלטון המקומי מכיר את הבעיות ואת והצרכים של התושבים במקום, ויכול לדאוג למענה מתאים בדרך יעילה.

– השלטון המקומי יכול לפתח מדיניות עצמאית המותאמת לצורכי המקום.

6. חופש דת:

הסבר – 50%

החירות לבחור באמונה דתית ולקיים את מצוות הדת (או שלא להאמין בדת כלשהי ולא לקיים מצוות).

חנינה:

הסבר אחד – 50%

הסמכות שיש לנשיא המדינה להקל בעונשו של עבריין או לבטל לחלוטין את העונש.

7. דרכים שבהן נשמרת העצמאות של הרשות השופטת:

הסבר שתי דרכים – 40%+60%

- השופט כפוף למרות החוק בלבד.
- הדיונים בבית המשפט הם פומביים.
- עקרון הסוביודיצה / אסור לפרסם פרטים על מהלך המשפט כדי למנוע השפעה חיצונית על השפיטה.
- רוב החברים בוועדה לבחירת שופטים הם אנשי מקצוע מתחום המשפט (ולא פוליטיקאים).
- הנשיא (גורם לא-פוליטי) ממנה את השופטים.
- (כמעט) אין אפשרות לפטר שופטים.
- העברת שופט למקום כהונה אחר מותנית בהסכמת נשיא בית המשפט העליון / בהחלטת בית דין משמעת.
- שכר השופטים נקבע על ידי הכנסת (ולא על ידי הממשלה).
- לשופט אסור לעסוק בעיסוק נוסף / למלא תפקיד ציבורי אחר.
- חקירה / הגשת כתב אישום נגד שופט צריכה לקבל את אישור היועץ המשפטי לממשלה.
- ענייני המשמעת של שופטים נידונים בפני בית דין משמעתי המורכב משופטים.

8. בעיות שמקשות על התפקוד של המערכת הדמוקרטית בישראל:

הסבר שתי בעיות – 40%+60%

- בישראל אין חוקה שתגביל את השלטון / תגן על זכויות הפרט.
 - המצב הביטחוני מחייב לעשות שימוש בתקנות לשעת חירום.
 - לדת היהודית יש מעמד מועדף במדינת ישראל.
 - בתחומים מסוימים המיעוט הערבי אינו נהנה ממעמד שווה לזה של הרוב היהודי.
- הערה למעריך:** יש לתת את מלוא הניקוד לתשובה המביאה דוגמה לבעיה מסוימת.